

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

177.

Με τις προθέσεις φανερώνεται

<p>Έρχομαι από το σπίτι Είναι άρρωστος από χτες Έτρεμε από το θυμό του Πηγαίνω προς την αγορά Ήθε κατά το μεσημέρι Πήγα με τα πόδια Απέχει ως χίλια μέτρα</p>	<p>από πού; από πότε; γιατί; προς τα πού; πότε; πώς; πόσο;</p>	<p>↓ τόπος χρόνος αιτία τόπος χρόνος τρόπος ποσό</p>
---	--	--

1. Οι άκλιτες λέξεις που μπαίνουν εμπρός από τα ονόματα ή τα επιρρήματα, για να φανερώσουν μαζί τους τόπο, χρόνο, αιτία, τρόπο, ποσό κτλ. λέγονται προθέσεις.

2. Οι προθέσεις είναι:

- α) πέντε μονοσύλλαβες: με, σε*, για, ως (σπάνια έως), προς
- β) επτά δισύλλαβες: κατά, μετά, παρά, αντί(ς), από, δίχως, χωρίς.
- γ) η τρισύλλαβη: ίσαμε.

3. Από τις προθέσεις μερικές χρησιμεύουν ως πρώτα συνθετικά:

προς (τα ξημερώματα)	προσθέτω
κατά (την αγορά)	κατακαθίζω
μετά (το φαγητό)	μεταλαβαίνω
από (χτες)	απόβροχο
(δύο) αντί (τρεις)	αντίδωρο

* Το εις, παλαιότερος τύπος του σε, βρίσκεται, σπάνια, σε μερικές στερεότυπες ή ιστορικές φράσεις, σε δημοτικά τραγούδια κτλ.: εις υγείαν, εις ανώτερα, εις βάρος μου, κοιμάται εις ύπνο βαθύ (Σολωμός).

4. Κανονικά μετά την πρόθεση τα ονόματα μπαίνουν σε πτώση αιτιατική:
Κατά την αγορά. Προς τον κήπο.

278. Ποιες προθέσεις συνθέτονται και ποιες όχι

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ	Μονοσύλλαβες	Δισύλλαβες	Τρισύλλαβες
Προθέσεις που δε συνθέτονται	με, σε, για, ως	χωρίς, δίχως	ίσαμε
Προθέσεις που χρησιμεύουν και ως πρώτα συνθετικά	προς	αντί(ς), από, κατά, μετά, παρά	

279. Πάθη προθέσεων

Οι προθέσεις με, σε, για, κατά, παρά, από παθαίνουν συχνά έκθλιψη ή αποκοπή· παρουσιάζονται τότε χωρίς το τελικό τους φωνήεν.

- α) Έκθλιψη παθαίνουν οι προθέσεις με, σε, από, για, κατά, παρά, ίσαμε εμπρός από φωνήεν:
 μ' εσένα, σ' αυτόν, απ' αλλού, γι' αυτό, κατ' αυτά, παρ' όλο, ίσαμ' εδώ. (Βλ. και §§ 41, 45).
- β) Αποκοπή παθαίνουν οι προθέσεις σε και από εμπρός από το τ του άρθρου: στον κόσμο, απ' τη θάλασσα.

280. Πίνακας που φανερώνει τα πάθη των προθέσεων

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ	Αποκοπή	Έκθλιψη
Μονοσύλλαβες		
Δισύλλαβες	σε	με, σε, για
Τρισύλλαβες	από	από, κατά, παρά
	—	ίσαμε

Μερικές προθέσεις χρησιμεύουν
ως πρώτα συνθετικά :

προς + φέρω → προσφέρω
από + θήκη → υποθήκη

Η πρόθεση από παθαίνει συχνά αποκοπή : απ' τον ουρανό

Η πρόθεση σε ενώνεται σε μια λέξη με
το άρθρο που αρχίζει από τ :

στον κήπο
στη θάλασσα
στο χωράφι

Μερικές προθέσεις παθαίνουν
συχνά έκθλιψη :

σ' εκείνο το μέρος
γι' αυτό
μ' εκείνον

Ασκήσεις

• 1 Να σχηματίσεις φράσεις με τις προθέσεις : μετά, κατά,
ως, παρά.

• 2 Να συμπληρώσεις το κενό με την πρόθεση που ται-
ριάζει :

κατά	... κρεμεζιά τριανταφυλλιά ήταν ακουμπισμένη.
σε	... αύριο έχουμε καιρό.
αντί	Διψούν οι κάμποι... νερό και τα βουνά... χιόνια.
για	... να μελετάς, εσύ παίζεις
από	... τις δύο ήρθε και ο πατέρας
με	... μακριά τον χαιρετά κι... κοντά του λέει.
ως	Μικρό πουλί τριανταφυλλί δεμένο... κλωστήτσα. ... σγουρά φτεράκια του στον ήλιο πεταρίζει.